

Отъ тие думи се види, че Иеронимъ Загуровикъ не е създавалъ съвсѣмъ нова типография, а е подновилъ нѣкои стари **купари**, останали въ Венеция отъ Гюрга Цръновикиа. Какви сж били тие **купари**,⁵⁾ или типари? Ако подъ тѣхъ се разумѣва Цетинската штампария, то ние тукъ имаме любопитно свидѣтелство за нейната неизвѣстна сждба, свидѣтелство, което, може би, показва, че Гюргъ, кога се е изселилъ изъ Цетина, на 1496 г., изнесълъ е своята печатница въ Венеция, гдѣто тя е лежала нѣгдѣ безъ работа около 60—70 години. Възможно е и друго прѣдположение, именно, че Иеронимъ Загуровикъ се е воспользовалъ отъ оная стара Венециянска печатница, въ която на 1493 год. е напечатанъ часословътъ. Въ таквъ случай могло би да се мисли, че и тая печатница е принадлежала на Гюрги Цръноевикеа. — Кое отъ тия прѣдположения е по-вѣрно, и дали Иеронимъ Загуровикъ не се е воспользувалъ и отъ затворената двѣ-три години по-прѣди Божидарова типография? Тие въпроси може да рѣши само едно сравнително проучване формитъ и буквитъ на вситѣ речени печатници, проучване, което ние не можемъ да направимъ сега, защото нѣмаме при себе потрѣбний за това материалъ.

За себе си Яковъ Трайковъ ни дава такива извѣстия, въ прѣдисловието: **Язь Іаковъ отъ прѣделѣхъ Македоньскихъ отъ места зовомъ**⁶⁾ **Гофѣа Крайковъ синъ и отъ господина Іеролима поставленъ въхъ на сѣе дѣло и сего ради молю въсехъ васъ колѣнома касаясе и дѣшею миль се дѣю іако аще що погрѣшихъ роѣкою или языкомъ а вѣи простѣте іако да и вѣи прощеніе примете отъ Христа Бога въ днь страшнаго созда сѣи благословень Богъ въ вѣки аминь. Почеше се писати сѣе книги въ лѣто (7077 — 1569) месеца Марта 10 день. Като допълнение къмъ тие думи служи слѣдната бѣлѣжка, която нашия софиянецъ е напечаталъ въ края на Псалтира: **Язь Іаковъ Крайковъ синъ отъ места нарицаема Гофѣа съписахъ сѣи псалтирь въ лѣто (7078) а отъ рождениа Христова тисошъ и петъсѣтъ и шеъдесетъ деветъ Енеѣѣ**.**

Първо и първо ние тукъ трѣба да се позапремъ на бѣлѣжката, въ която Яковъ Трайковъ казва, че неговото родно мѣсто София се намѣрвало въ Македония. За разяснение на тая бѣлѣжка доста ще бжде да напомнимъ, че въ Ватиканскій прѣписъ отъ българскій прѣводъ на Манасиевата лѣтопись се намѣрва образецътъ на българскій царъ Іоаннъ Александръ съ надписъ — **Іоанъ Александръ... ц-рь и самодръжецъ въскмъ Блгаромъ и Гръкомъ**, на подъ тоя образъ, който е исписанъ още въ 14-то столѣтие, е направена отъ нѣ-

⁵⁾ Сравни *Крайковъ* вм. Трайковъ. — Че подъ *типари* тогава сж разумѣвали типография и т. н., това се доказва и отъ послѣдствието на Божидаровий служебникъ гдѣто мѣжду друго е казано: „Поменуйте раба Божия Божидаря, изложишшаго *типари* сие, а писавшаго благословите“.

⁶⁾ Малкий ъ тука, види се, е туренъ вмѣсто а по сърбски начинъ, който по онова врѣме е билъ доста распространенъ по българскитѣ страни, не само западни но и источни.